Unggah-ungguh Basa Jawi

- AJINING DHIRI DUMUNUNG ING LATHI
- AJINING RAGA DUMUNUNG ING BUSANA
- AJINING AWAK DUMUNUNG ING TUMINDAK

Unggah-ungguh basa Jawa

Ragam:
Ngoko = ngoko lugu – ngoko alus
Krama = krama lugu – krama alus

WUJUDING LEKSIKON BASA JAWI

1. LEKSIKON NGOKO

Titikanipun:

- minangka dhasar wujuding leksikon madya, krama, krama andhap & krama inggil,
- gadhah wujud sanes ing leksikon madya, krama, krama andhap & krama inggil (saged salah satunggal),
- dipunginakaken O1, O2, & O3.

Tuladha:

N	M	K	Ki	Ka
abang	–	abrit	–	–
arep	ajeng	badhe	–	–
lunga	–	kesah	tindak	–
aweh	–	suka	atur/ caos	paring

2. LEKSIKON MADYA

Titikanipun:

- leksikon krama ingkang dereng kapireng alus,
- gadhah wujud sanes ing leksikon ngoko & krama, nanging boten sedaya leksikon ngoko gadhah wujud leksikon madya,
- wonten ingkang awujud wancah saking leksikon krama lan wonten ingkang boten awujud wancahan,
- gunggungipun leksikon madya winates,
- dipunginakaken O1, O2, & O3.

Tuladha:

N	M	K
gedhe	–	ageng
larang	–	awis
percaya	–	pitados
arep	ajeng	badhe
menyang	teng	dhateng

Tuladha:

- Awujud wancah saking leksikon Krama

M	K
ngga	mangga
dugi	dumugi
napa	menapa
ngge	kangge
nggen	panggenan
njing	benjing
seg	saweg
riyin	rumiyin
teng	dhateng

Tuladha:

- Ingkang boten awujud wancahan=

  ajeng, tumut, sampeyan, samang, kepripun, kajenge, niki, niku, turene.

3. LEKSIKON KRAMA

Titikanipun:

- wujud alus saking leksikon ngoko,
- wonten ingkang wujudipun beda kaliyan ngokonipun & awujud ewah-ewahan saking leksikon ngoko,
- dipunginakaken O1, O2, & O3.

Tuladha

N	K
gedhe	ageng
cilik	alit
ireng	cemeng
bengi	dalu
urip	gesang

Tuladha

Awujud ewah-ewahan saking leksikon ngoko

N	K
amarga	amargi
cukup	cekap
coba	cobi
batin	batos
butuh	betah
obah	ebah

4. LEKSIKON KRAMA INGGIL

Titikanipun:

- nginggilaken mitra wicara,
- wonten ingkang gadhah wujud ing leksikon krama & ngoko, utawi naming ngoko & boten gadhah wujud ing leksikon sanesipun,
- dipunginakaken O2, & O3,
- O1 ngginakaken krama andhap/ krama/ ngoko.

Tuladha

N	K	Ki
omah	griya	dalem
mangan	nedha/ nedhi	dhahar
teka		
mulih		

Tuladha

Boten gadhah wujud ing leksikon sanesipun

N	K	Ki
tangan	–	
rambut	–	
irung	–	

5. LEKSIKON KRAMA ANDHAP

Titikanipun:

- kangge ngurmati mitra wicara,
- gunggungipun winates (paring, matur, ndherek, sowan/ marak, suwun),
- naming kangge O1.

Tuladha:

Ka	Ki
paring	atur/ caos
sowan	rawuh
matur	ngendika
suwun	ngersakaken

6. LEKSIKON NETRAL

Titikanipun:

- leksikon ngoko ingkang boten gadhah wujud ing leksikon sanesipun,
- dipunginakakaken O1, O2, & O3.